

DECH (iv, 236-7) i la reproduïm aquí en gran part. El cat. *noc* és germà de l'oc. *nauc* 'taüt' (ant.), 'obi, recipient per posar-hi el menjar o el beurrall als porcs etc.', 'carcabà del molí bataner',¹ i del fr. ant. i dial. *no* 'taüt', 'obi', 'carcabà del molí', 'recipient de pedra per a recollir aigua de pluja', 'canaló del teulat' etc.; llatinitzat com a *naucum* o *naucus* apareix en textos del sud de França del S. XIII.² La documentació antiga de la forma catalana és escassa en les nostres fonts lexicogràfiques (*AlcM*, *DAG.*), però el conscienciós Alart en el seu *InuLC* ens dóna els següents exemples dels documents rossellonesos del S. XIV: 'obi, còm' en doc. de 1348 «un *not* de pera»,³ 1369 «1.ª [sic] *nauch* de fust per salar porchs», 1370 «*nauchs* o conques de fust o de terra», 1375 «unum *noch* de pera piquada», 1405 «1.ª *nauch* de terra»; en un doc. de 1303 de el Voló té el sentit de 'carcabà de molí bataner': «et pro dicto loco in quo fiunt mole --- dabo medietatem tan de molis quam de *naucs*, quam de portaleriis», i també en els següents: 1390 «una casa d'ensabonadós ab son payrol e *nauchs* fermats» i 1424 «que'l moliner aga a traure lo drap del *noc*». En un doc. de 1375 de Barcelona significa 'bassa de blanqueria on es posen les pells a adobar': «Que negun blanquer ne altre qui ús del ofici de blanqueria, no gos adobar neguna pell ab cordouà --- ne encare la gos metre en lo *nabuch* [sic] on lo cuyram cusit se adobarà» (*AlcM*, s. v. *nauc*).

Aquests sentits antics continuen en el llenguatge actual. Amb el significat de 'còm, normalment fet d'un tronc buidat, per posar-hi el menjar dels porcs o d'altres animals' és usual a l'Alt Empordà i al Rosselló (*BDC* III, 52; *DAG.*, *AlcM*).⁴ JCoromines el va registrar a dos punts de Vallespir: *nòc* a St. Llorenç de Cerdans (on hi ha també *La Font del Noc*) i a Roca d'Albera; a més a Conflent: *nauc* 'còm', 'canal' a Conat, *nau* 'un còm de fusta o de pedra' a Ralleu (on existeix també *La Font del Nau*) i a Noedes el topònim *Roc dels Naus* (dit així perquè s'hi troba un bac). Barnils (*BDC* II, 11) va anotar a Centelles (Plana de Vic) *noc* 'forat per on s'escorre l'aigua dels molins fariners un cop ha prestat el seu servei', 'conducte o canal de l'aigua fins a les ales de la roda molinera', d'on la frase feta «sembla un *noc*: no en té mai prou; té la boca més badada que un *noc*». En Olot *noc* és un aparell dels cardadors de llana (*DECH* IV, 237a24) i a la comarca de la mateixa ciutat hi ha una font anomenada *Noc d'En Cols* (*AlcM*). A més, en el molí draper *noc* és 'lloc on aprofitant la força hidràulica, funcionen un o més batans de maça' (*DFA.*), sentit que *AlcM* localitza a Garrotxa, Plana de Vic i Camp de Tarragona. En la indústria d'adoberia de pells significa 'bassa o dipòsit on es posen les pells a adobar' (*DFA.*), registrat en la variant *nau* al Camp de Tarragona i Igualada (*BDC* XIX, 56), i *nau* és 'pica' en la indústria de l'oli al Priorat (*BDC* X, 118). JCoromines va sentir *nau* 'concau, clotet' a Rialb de Noguera, 1963.

Respecte a la variant *nauc* que alterna amb *noc* en els documents antics rossellonesos notem que en el català medieval d'aquesta regió els resultats de AU so-

lien mostrar una gran vacil·lació entre la solució occitana *au* i la normal catalana *o*. Recordem, a més, que aquest mot (extret d'un diminutiu de *NAVIS*) va tenir sempre una influència de *nau* (*NAVIS*) per la forma mateixa dels objectes que designa (obi, carcabà, bassa dels assaonadors etc.), que tenen sovint el contorn d'una *nau* petita.

En castellà *noque* es documenta en l'acc. de 'bassa dels assaonadors de pells' des de 1535 (Fz. d'Oviedo, Covarrubias, *DAut.*) i s'explica com a un catalanisme per la seva datació tardana i el vocalisme final *-e*; igualment el port. *anoque* (*DECH* IV, 236b55ss.). Com indica aquest diccionari el mot va tenir gran arrelament en l'Argentina rural i en el Brasil. Del castellà o directament del català va passar a l'àrab de Rabat *noqq* (pl. *nqaq*) «fosse à tan» (com va indicar Colins, *Hesperis* III, 85, 122).

El testimoni més antic d'aquest mot és la forma *NAUCHUS* 'taüt' de la Llei Sàlica (començ del S. VI), però deuria tenir, ja en aquella data, el sentit de 'obi, còm', que apareix des del període medieval en França, nord i sud, i a Catalunya. Des de França va arribar a estendre's als parlars alemanys: *nochs* 'canaló del teulat' es troba en glossa alemanya del S. X (acc. que existeix també en fr. dialectal), a. alem. med. *nôch* 'canó, tub' (Kluge, *ARom.* VI, 27). Com fa constar JCoromines, l'existència del mot en alt alemany i en el Nord de França és raó suficient per a rebutjar la idea d'un origen àrab suggerida per alguns (*DECH* IV, 237b10).⁶ En llatí *naucula* com a diminutiu de *navis* es troba des de Plini i *naucella* en autors posteriors. Notem la presència d'una forma femenina en francès que fou extreta de *NAVIGELLA* de la mateixa manera que *AUGA* (> *oca*) de *AVIGELLA* com ho va dir ja M.-L. en *ZRPh.* XXVI, 728. El desenvolupament semàntic de 'barqueta' a 'obi' té paral·lels en el ll. *CUMBA* 'barqueta' > *cóm* 'obi' i en el llatínisme gr. *ναῦκτα* 'barqueta' [S. VII], que avui ha pres el significat de 'pica d'una font' (G. Meyer, *Lat. Lehnworte in Neugr.*, 47).⁷

DERIV.: *Nauca* 'part de la premsa dels raïms' (recollit a Elna per Griera, *BDC* XX, 68); veg. el que diem de la forma francesa femenina amunt. *Nocar* 'rentar, atapeir peces de roba posant-les en els noc' (Borredà, *DAG.*), la variant *ennocar* 'bataner' (Olot, *AlcM*).

¹ Ben documentat en tots aquests sentits, però Levy dubta en la interpretació d'alguns exemples: 'taüt' en un doc. antic de Gironde sense data; 'obi, còm' en documents antics (XIV-XV) i en el *Donatz Prov.*; en el document de Tarn i en el de 1351 de St. Antonin es tracta de 'carcabà del molí bataner'. Hi afegim aquests exemples: *nauc* 'obi' en els Estatuts de Magalona, 1331 (*ARom.* III, 368); 'carcabà de molí bataner' en un doc. gascò de 1535 de l'Alt Garona: «la caperada deu molí batan et los *nautz*, rodas, rodetz, malhs per batanar» (Ducamin, *Mélanges Couture*, 209); notem que el pas de *-ks* a *-ts* és normal segons la fonètica local. Ducamin ens informa, a més, que en el Gers el mot té avui el sentit de «petite vallée», «réceptier pour les grains», i *nautet*